

de ugyanakkor a strukturalista törekvésekkel is rokonítható. A kompozíció a motívumból, vagyis a témából logikusan következik és alakul. Rajza természetelvéen stilizált, szemléletében kettős kiterjedésű, stílusában és festői eljárásában — a nagy témák ellenére — sem egzaltáltság, sem expresszionista túlfűtöttség nincs. Elkerülni ezt az utat, mely pozitívista, vagy az érzéki felvillanás által az empirikus nyugalomba vezet.

Pechán Béla a szocialista téma vajdasági örökségét politikai és társadalmi értelemben bővíti.

ACS József

MICA POPOVIĆ JELENETEI

A sok-sok vajdasági tárlat közül — úgy hiszem — egy bemutató mindegyiként eseményszámba megy. Ez pedig Mića Popović belgrádi festő kiállítása.

Közönségünk jól ismeri a művészt A jugoszláv festészet hetedik évtizede című kiállításról, amelyet a szabadkai Városi Múzeumban tartottak meg. Ismerik Újvidéken, Apatinban és Szabadkán, hogy ne mondjuk a frázist: „az országban és az országhatárokon túl”, hiszen az 1950-ben megtartott önálló tárlatával éppen ő jelezte háború utáni képzőművészetünk szakítását a múlttal, és a hatvanas évek elejének egyik első formabontója. Az 1963-ban a belgrádi Modern Képtárban megtartott kiállítás katalógusában Lazar Trifunović a többi között ezt írta:

„... Popović éppen e tagadók és hívők családjába tartozó festő, a szerbiai vásárok szemfényvesztője és tűznyelője, író és filmes, hontalan bohém, higgadt gondolkodó és szenvedélyes művész, tündöklő technológus és ügyes mesterember, olyan korszerű ember, aki sáros utakról álmodozik, a franciák tanítványa és a spanyolok kedvelője — egyike azoknak a költőszívű értelmiségieknek, akik létrehozhatták ezt a mi bolond, nyugtalan korunkat. Ezt a nyugtalanságot tükrözik ezek a képek is.”

Popović mindenképpen annak az izgalmas pillanatnak a művésze, amelyben — minden mással együtt — a művészet is keresi, igazolva vagy tagadva, önmagát. Mića Popović törekvése a saját útján való nyugodt következetességével imponál.

Ha a „bolond, nyugtalan korból” humánus törekvéseinek egészét leszűkítjük csupán a mi pillanatunkra, a témáig, amely uralkodik ezen a kiállításon, megrázó művészi üzenete tartalmával és hatásával ismét tartós értéket biztosít neki.

Az ürügy, a kiváltó ok a modern vándormunka jelensége, amely egyeseknek még mindig betéví falatot, másoknak pedig talán gépkocsit, házat, tekintélyt jelent...

A probléma minden bizonnyal összetettebb, fájóbb, mindent átfogó,

rejtett gyökerű és beláthatatlan következményű. A művészi képzeteknek szemmel láthatóan e mai kortünet fanyar valósága és *szorongása*, megoldhatatlansága ad ösztönzést.

Egészen a fájó szuggesztivitásig tökéletesítve vokációját az időbeni létezésről és magának az időnek a múlásáról, Mića Popović olyan műveket teremtett, amelyek tulajdonképpen a művészi üzenet és a nézők fájó azonosulását eredményezik. Ez, mint a nehéz bor, sűrű és sötét folyadék, amely az eszméletlenségig elkábít. Szedjük szét ezeket a, mondjuk, vásznakat részleteikre, a kellemesebb, fájdalommentesebb „élvezet” reményében.

A festmény élvezetet nyújt, nemde?

A hatalmas, sötét felületek hidegen és kegyetlenül sugároznak, talán halottian. A részletekbe menekülve, végképp megzavarodunk, felfedezve a *tárgyat*, amely szinte kiugrik a képből. Igen, ezek csupán talpak — a park magányos padján alvónak a talpai. Olyan anyagból vannak megformálva, amelyből nem teremthették az embert — szögezzük le borzongva. Ám a zár (?) a „csendélet” virágja és az elmúlt idők sötétjéből kísértetiesen elővibráló edény alatt... Ez valódi, régi, rozsdamarta, amelyet eldobtak, és most ismét visszahoztak a szimbólum realitásába. Egykori rendeltetésének új jelentésével, a számtalan tenyér tapintásának hangtalan sűrűlődésével a művészi szándék igéző eszközévé vált, hogy a nézőt bevigye a képbe, hogy foglyul ejtse. A számtalan megtámasztott fej terhétől nyomott asztallap megfogható és fából van, amíg nem merül el a képben. Valamivel távolabb a falon meztelen nő? Reméljük, hogy csupán képzelődés. Valószínűleg az óra is az — gyermekkorunk nagy hasú, hisztérikus ébresztőórája, a rendhez való reggeli idomítások hangsokkja, a mindennapok ritmusának ránk erőszakolt pontosságáé, amely gátat vet az ifjú képzelet végtelenségének.

„Köszönöm, ne” — a visszautasítás gesztusával hártja el a művész a gratulációkat, csodálatunkat és gyűlöletünket, onnan a hatalmas önarcképről, magunkra hagyva bennünket, hogy bolyongjunk a képek között és azokon túl.

Talán csak nem nevet ki bennünket?

Most már késő megkérdezni. A kiállítás megnyitó ünnepe elmúlt már. A festészet mágiájának zombori bárdja Milan Konjović — már elmondta a magáét:

Ha a festészet igazi festészet, akkor az mai is és ugyanakkor örök — szemmel láthatóan meg van győződve róla, hogy autentikus alkotómunka előtt állunk. Minek kérdezzem hát Mićót, amikor már mindent elmondtak! A választ nem várhatom attól a görnyedt hátú embertől, aki kofferrel a vállán elmerül a fekete vászon gasztaarbei teri bizonytalanságában. Ő aztán igazán nem tudná a választ. Mint ahogyan nem tudják ezek sem, jobbról, akik az asztal mellett, az ebédmaradékna l üldögélnek. Bizonyos, hogy oda jutottak, ahová szándékoztak menni. A szomjas ember esze-

vezettségével isszák a *Politika* betűit, az ideiglenes haza napilapjai pedig nem helyettesítik a messzi „Jugóra” való emlékezés fehér terítőit. Az idegen szavak betűi nem csipkék, csak a fehéret fojtogatják a megmaradt paprika, kenyér, hagyma alatt.

„A jelenségek festészetével” Mića Popović a művel, az önmagával és az önmagában való kommunikáció számtalan lehetőségét nyújtja. A festmény nyílt. A kétdimenziós képből kibukkanó tárggyal a jelenet beleolvad a nézőt körülfogó térbe. A néző tehát így belemerül a festmény térségébe, s annak részévé válik, a művész által meghatározott valóságban él. A néző tulajdonképpen az élet e színpadán olyan tárgyakkal van körülveve, amelyek, habár felismerhetőek, mégis több jelentést hordoznak. Ez már túlhaladja az eredeti rendeltetést, és megnehezíti a szokványos funkció felismerését. A vászon és a paletta szokatlan környezetében elámit, és utat nyit a tudatalattinak. A kép tehát nem kép, a lefestett jelenet megvalósulása pedig rákényszerít bennünket arra, hogy aktívan részt vegyünk benne, azzal a tanúbizonysággal, hogy nem látomásról van szó, mihelyt az kézzelfogható. Az érintéssel azonban eltűnik a varázslat, és bizalomra van szükség. Vessük el tehát a gyanút!

A felajánlott témát szenvedélyesen átérző festő arra szólít fel bennünket, hogy a jelenet valóságát hozzá hasonlóan éljük át. A beavatott intuíciójával, a módszer ismerőjének ügyességével, a festő, filmes és író szenvedélyességével Mića Popović felhasznál minden eddigi tapasztalatot, hogy a nézőt az alkotás részesévé tegye.

Elhittem, hogy a barna, fekete és szürke tompa dobolását, a fehér és vörös vijjogását a hűsvéti és karácsonyi hazatérőknek a „jugó” utakon cirkáló idegen rendszámú kocsijai iránti irigykedés váltja ki. Elgondoltam, hogy a halálos sötétség és a sápadt visszfény abból az üres versengésből sugárzik, amely a „szomszédénál nagyobb házat” emel. Elhittem...

A festő minderre azt mondja: *üresség!*

Tehát az engem körülvevő és fölém nyúló vásznak, a belőlük kinyúló tárgyak, amelyek engem is a kép terébe vonnak — fájdalmas jajkiáltás az üresség miatt, amit a festő az emberben sejt?

A sűrű vörös bor kábító illata és csodálatos ereje marad a teremben, amelynek ajtaját az est utolsó látogatói már kívülről csukták be. Kikísérem az expresszvonat *utasait*, igyekszem minél távolabb maradni a *frankfurti vénusz* halálában rejlő érzékiségtől, kiszárad a szám, amíg az *ebéd* előtt állok, és minden igyekezetem ellenére sem tudom kifürkészni az asztalra könyöklő, végtelenbe néző *parasztasszony* gondolatait.

Meggyőződése, hogy Mića Popović az utolsó porcikáimig bevont a jeleneteibe. Konjovićnak igaza van.

Bela DURANCI

KARTAG Nándor fordítása